

Handreiking voor de provincies

SDG's & Brede Welvaart

BELEID, DRAAGVLAK EN MONITORING

Deze handreiking dient als een instrument voor ambtenaren, gedeputeerden en statenleden om Brede Welvaart en de Sustainable Development Goals (SDG's) te integreren bij het ontwikkelen van provinciaal beleid. Brede Welvaart is de notie dat bij het beleid het welzijn van mensen hier en nu, en later en elders centraal moet staan. De zeventien duurzame ontwikkelingsdoelen bieden een concrete invulling van dit begrip. Ze vormen een unieke integrale duurzaamheidsagenda, en beslaan de sociale domeinen armoede, gezondheidszorg en onderwijs, maar ook de groene domeinen klimaat, biodiversiteit, en waterkwaliteit.

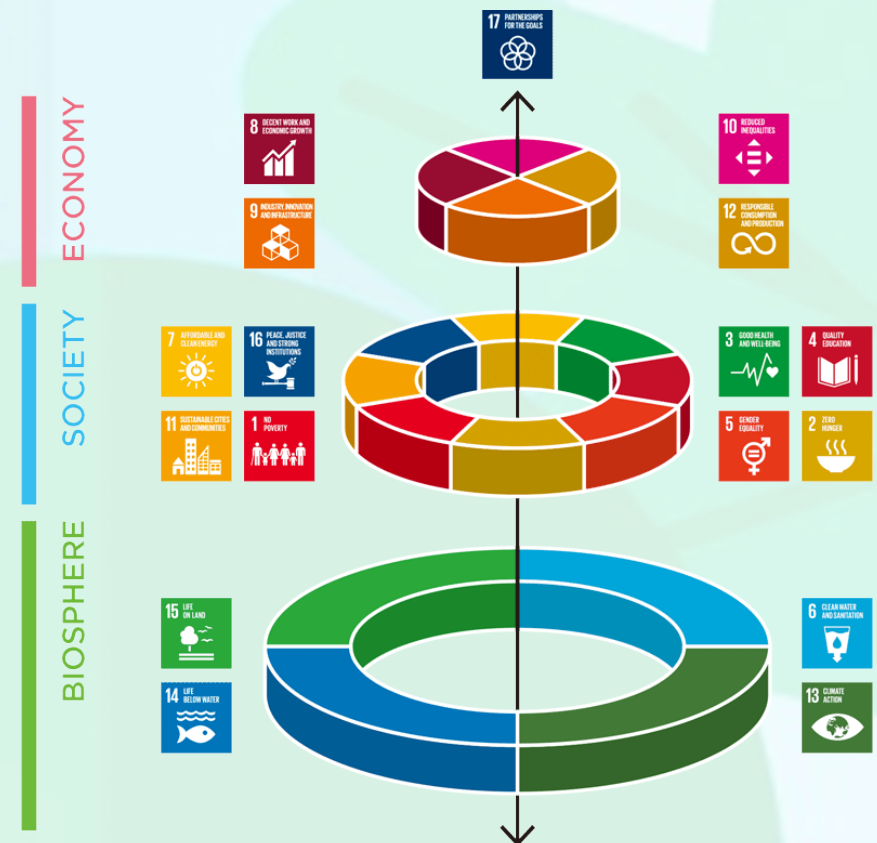
De provincie speelt een belangrijke rol in het behalen van de SDG's in Nederland. Een aantal provincies heeft op strategisch niveau Brede Welvaart en de SDG's in het beleid geïntegreerd. Zo hebben de provincies Fryslân en Drenthe de stap gezet en de [Visie & Voorwaarden SDG provincies](#) in een bestuurlijk akkoord ondertekend als gezamenlijk startpunt. Zuid-Holland heeft [Brede Welvaart](#) als een van de centrale thema's opgenomen. Op het gebied van monitoring zijn er stappen gezet, zoals de Brede Welvaart Lab Fryslân en de [interne duurzaamheidsmonitor van provincie Groningen](#).

Toch blijkt het in de praktijk een opgave voor beleidsmakers om de SDG's en Brede Welvaart te vertalen naar provinciaal beleid. Op uitnodiging van SDG Nederland en onder begeleiding van VN-trainingsinstituut CIFAL zijn zeven provincies op een structurele wijze kennis en inspiratie gaan delen over de toepassing van SDG's op provinciaal beleid. Een van de resultaten van deze samenwerking is deze handreiking, waarin een stappenplan wordt uitgewerkt, het beleidskader Brede Welvaart en de SDG's wordt geschetst, en er per beleidsthema's concrete beleidssuggesties voor integratie van de SDG's worden gedaan. Daarnaast worden er best practices uit de verschillende provincies genoemd.

WAT ZIJN DE SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS?

De duurzame ontwikkelingsagenda voor 2015 – 2030 is in 2015 vastgesteld door alle 193 lidstaten van de Verenigde Naties (VN). De agenda bestaat uit 17 werelddoelen, met 169 subdoelen en 231 indicatoren. De Sustainable Development Goals (SDG's) of Global Goals gelden in alle landen en voor alle mensen. De SDG's vormen een agenda voor 2030 die Nederland en de wereld duurzamer, eerlijker en sociaal maakt. Leer de SDG's te zien als een integrale agenda met een balans tussen ecologie, samenleving en economie.

Provincies kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het behalen van de SDG's door te werken aan een balans tussen deze drie pijlers, waarin we binnen de grenzen van de planeet voorzien in ieders levensbehoeften.

SDG'S IN NEDERLAND

[Stichting SDG Nederland](#) faciliteert de beweging van kennisinstellingen, decentrale overheden, bedrijven netwerken, burgersnetwerken, SDG Houses en jongeren netwerken om samen te werken aan de SDG's. Dit doet zij in opdracht van de rijksoverheid, die verantwoordelijk is voor het behalen van de SDG's in Nederland, en jaarlijks verantwoording aflegt over de voortgang in de [Nationale SDG rapportage](#).

In deze rapportage doen rijksoverheid, decentrale overheden (de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, Interprovinciaal Overleg en de Unie van Waterschappen), bedrijfsleven (VNO-NCW), maatschappelijk middenveld (Partos en SDG NL), de kennisinstellingen (NWO-WOTRO) en de jongeren (Nationale Jeugdraad) verslag over de voortgang op de SDG's.

SDG Nederland

INTEGREER DE SDG'S IN BESTAANDE IPO-THEMA'S:

Door de SDG's te integreren in het beleid komen er makkelijker samenwerkingsverbanden en kruisbestuivingen tot stand op bestaande IPO-thema's zoals Ruimtelijke ontwikkeling, Water en wonen, Regionale economie, Klimaat en energie, Digitalisering en Circulaire economie.

Tijdens een 'Lunch&Learn', waar kennisdeling en verdieping plaatsvindt rond Circulair inkopen en aanbesteden, heeft provincie Zeeland ingezoomd op hun werkwijze met de SDG's en het gebruiken van de SDG's bij monitoring.

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

A. STAPPENPLAN VOOR PROVINCIES

Hoe ga je als provincie aan de slag om beleid te koppelen aan de SDG's voor een meer integrale en inclusieve aanpak? Kijk naar wat je al doet, koppel de SDG's eraan en kijk naar wat je nog meer kunt doen (of mist). Uit de interprovinciale dialogen kwamen handige tips en adviezen.

METEEN AAN DE SLAG

1. Hoe kun je de SDG's meenemen in de beleidsprocessen van de provincie?

Neem de SDG's mee als kompas bij de afweging van beleidsprocessen, kijk bijvoorbeeld naar het [beleidskompas](#) van de rijksoverheid.

Zet het inkoopinstrument strategisch in, zie het kader en kijk op het [MVOI-manifest](#).

Kijk ter inspiratie naar deze lijst: [SDG-checklist voor interne bedrijfsvoering provincies](#)

Provincie Groningen heeft de [interne duurzaamheidsmonitor](#) ontwikkeld. Elke indicator is ook gekoppeld aan één of meerdere Sustainable Development Goals. Daarmee sluiten ze aan bij de internationale standaard voor het communiceren over duurzame resultaten. 'Als provinciale organisatie willen we daarom ook een voorbeeld zijn voor de inwoners'. De [monitor](#) helpt hen daarbij en laat zien hoe duurzaam de provincie Groningen als organisatie is.

2. Hoe zorg je voor draagvlak voor de SDG's binnen en buiten de provincie?

Leer van de [Provinciaal SDG -doelstellingenkader 2030 van West-Vlaanderen](#), met waardevolle SDG-lessen voor provinciaal beleid van de Vlaamse provincies. Vlaamse gemeenten trekken samen met de samenleving op tijdens de [Duurzame week van de gemeente](#).

.Neem contact op met [Gemeenten4GlobalGoals ambassadeurs](#). In elke provincie is er een enthousiaste burgemeester of wethouder uit een Global Goals Gemeente beschikbaar als verbinder tussen de VNG-campagne en de regio. En organiseer een evenement met alle Global Goals en Fairtrade gemeenten in de provincie, zoals provincie Utrecht dat doet op 28 januari 2024.

Organiseer kennissessies zoals de Lunch en Learn over SDG's bij inkopen en aanbesteden zoals is gedaan met het Inkoopplatform Provincies en de regiegroep Circulaire economie.

3. Voortgang rapporteren en monitoren op de (sub)doelen van de SDG's en Brede welvaart?

1. Gemeenten

a. [www.waarstaatjegemeente.nl](#) (SDG Dashboard)

b. Zet de [Voluntary Review](#) in van de Belgische VVSG en VVP om de voortgang op de SDG's te rapporteren.

Provincies

a. Provincie Groningen heeft duurzame ontwikkeling als één van de pijlers van het huidige coalitieakkoord. En ontwikkelt momenteel een SDG Monitor waar zij andere provincies voor uitnodigen om samen mee op te trekken.

b. De VNG, IPO, Unie van Waterschappen zien de positieve ontwikkeling in het gebruik van SDG's als kader, als monitor en als leidraad voor duurzame ontwikkeling. Als decentrale overheden hebben ze daarom besloten ook een [Voluntary Subnational Review](#) oftewel een rapportage over hoe de decentrale overheden in Nederland ervoor staan in het behalen van de SDG's, op te stellen.

c. [Vlaamse provincies SDG Monitor](#)

Rijksoverheid

De rijksoverheid heeft rapporteert jaarlijks aan de Tweede Kamer over de voortgang op de SDG's: [Nationale SDG rapportage](#)

De Maatschappelijke AEX ([MAEX.nl](#)) meet de impact op SDG-niveau van sociale initiatieven in de gemeente, regio of provincie.

Gemeenten en provincies die al gebruik maken van [www.vindsubsidies.nl](#) kunnen binnenkort de SDG's gekoppeld zien aan lokale, regionale, nationale en Europese subsidies.

NAAR CIRCULAIR EN DUURZAAM OPDRACHTGEVERSCHAP

Voor het bereiken van de SDG's is het inkoopinstrument een krachtig middel. Alle provincies zijn met eigen snelheid en diepte actief met circulair en duurzaam inkopen en aanbesteden. De SDG's kunnen daarbij een universele en onderling vergelijkbare taal bieden.

- Overheden besteden jaarlijks 85 miljard euro aan het inkopen van goederen en diensten. Als deze middelen duurzaam worden ingezet, heeft dit een ongekend vliegwieleffect. Het betekent vaak wel een organisatorische omslag: de bestuurder zou veel gericht kunnen sturen op toekomstbestendige inkoop (langjarige contracten, meer criteria richten op sociale, duurzame en circulaire aspecten en innovatie, etc.). Ook zou de inkoopadviseur eerder in het proces betrokken moeten worden, zodat het inkoopproces in een vroegtijdig stadium strategisch ingericht kan worden.
- Een aandachtspunt is de vertaalslag van de SDG's bij overheidsinkopen naar de praktijk van bedrijven/opdrachtnemers. Voorkomen moet worden dat er een te grote administratieve last ontstaat in de monitoring en verantwoording, zowel voor de overheid als voor bedrijven. Door kennisdeling kunnen we van elkaar leren en zien op welke wijze het werken met de SDG's helpt in de groei naar circulair en duurzaam opdrachtgeverschap en daarmee naar meer circulaire en duurzame (productie)ketens.
- Medio 2024 komt er een interprovinciaal plan voor circulair en duurzaam opdrachtgeverschap, hierin is ook aandacht voor de SDG's.
- Vijf provincies hebben het manifest [Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen \(MVOI\)](#) ondertekend, meerdere provincies hebben de MVOI principes in hun inkoopbeleid staan. Ieder MVOI thema is gekoppeld aan een aantal SDG's.
- Een aantal provincies, zoals provincie Zeeland hebben de SDG's expliciet opgenomen in hun inkoopbeleid.
- Het bedrijfsleven en semi-publieke instanties hebben [het manifest Sustainable procurement \(sustainable-procurement.nl\)](#) opgesteld, dat het kader schetst voor de private sector.
- In 2024 dienen grote bedrijven te voldoen aan de [EU-Richtlijn Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen \(CSR-Directive\)](#). Het wordt verplicht om op gestandaardiseerde en controleerbare wijze te rapporteren over duurzaamheid in de ketens.

Chantal Baas -provincie Zuid-Holland

B. BELEIDSKADER BALANS TUSSEN ECOLOGIE, SAMENLEVING EN DE ECONOMIE

De SDG's en brede welvaart zijn twee zijden van dezelfde medaille. Bij Brede Welvaart staat de notie centraal dat welvaart en welzijn meer is dan de groei van het BBP. Brede Welvaart meet het welzijn van mens en planeet, hier en nu, en later en elders. Er wordt een balans gezocht tussen economie, samenleving en ecologie. Het is handig om te weten dat de [indicatoren van de SDG's Brede welvaart concreet maken](#).

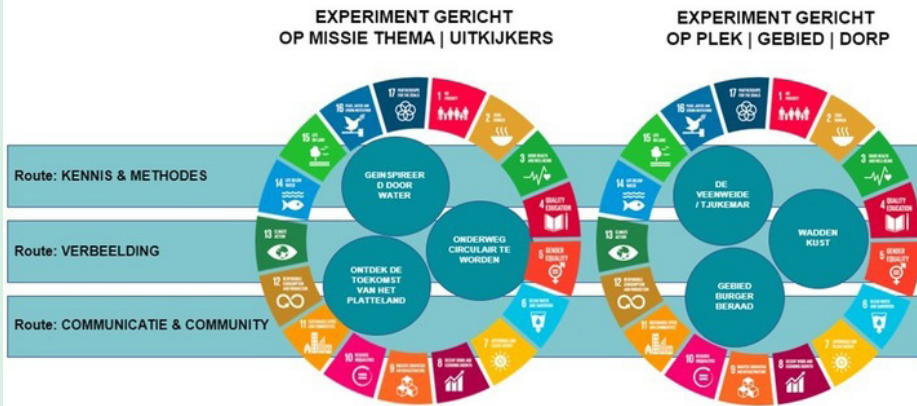
Waar brede welvaart een algemene intentie uitspreekt, vertaalt de SDG-agenda deze in doelen voor 2030. Het CBS rapporteert jaarlijks met de [Monitor Brede Welvaart en de Sustainable Development Goals 2023](#). De thematiek van brede welvaart wordt daarbij beschreven vanuit de SDG's. Per SDG kijken ze naar wat er gedaan is om het doel te bereiken, waar we nu staan en hoe mensen er tegenaan kijken. De fundamentele keuzes die gemaakt worden op het gebied van klimaat en energie, stikstof en natuurbehoud, woningbouw, armoedebestrijding, sociale inclusie, innovatie en concurrentiekracht, zijn medebepalend voor onze toekomst. Dit raakt niet alleen onze nationale brede welvaart, maar heeft ook implicaties daarbuiten. Voor veel van deze onderwerpen zijn ambitieuze doelen geformuleerd, vaak binnen de agenda van de SDG's (2015-2030). Ook in Nederland geldt deze agenda als een van de belangrijkste beleidskaders.

BREDE WELVAART LAB FRYSLÂN

Brede welvaart is een belangrijk begrip voor de provincie Fryslân. Om handen en voeten te geven aan een brede welvaart manier van werken, zijn we in 2023 begonnen met het Brede Welvaart Lab. Dit lab bestaat uit 6 concrete projecten, die allen gericht zijn op het methodisch toepassen van het brede welvaart perspectief; een perspectief dat een vraagstuk vanuit ecologische, sociaal-culturele, en economische waarden tracht te benaderen, waardoor er een breder beeld van het vraagstuk wordt geschetst. De nadruk van het brede welvaart lab ligt op het experiment; vandaar ook de naam lab. Hoe gebruik je dit perspectief? Wat werkt goed? En wat werkt juist niet? Het doel van het lab is dus ook om te leren van wat we gedaan hebben om zo dit perspectief verder te ontwikkelen en te kunnen gebruiken in onze beleidsvorming.

Jorrit Noortman - Trainee provincie Fryslân

AANPAK BREDE WELVAART LAB FRYSLAN

C. BELEIDS SUGGESTIES

Er zijn op nationaal en regionaal niveau al veel voorbeelden van koplopers op de SDG's te vinden, die laten zien hoe je in de praktijk de SDG's kan implementeren. Hieronder is een aantal van deze voorbeelden uiteengezet op thema.

ECOLOGIE/BIOSFEER

Doel: Tegen 2030 heeft de provincie meer biodiversiteit en is er meer natuur. Deze natuur wordt beter beschermd door natuurinclusief natuur-, water- en bodembeleid. De provincie werkt mee aan klimaatactie door broeikasgasreductie en gebruikt nature-based-solutions voor klimaatadaptatie. **SDG's 6, 12, 14, 15**

Omgevingsbeleid

Stel een langetermijnvisie voor het omgevingsbeleid op die een balans tussen economie, samenleving en ecologie beoogt. Stel deze visie op samen met inwoners, overheden, belangenorganisaties en het bedrijfsleven, zodat het breed gedragen wordt. Voorbeeld: [Provincie Noord-Hollands Omgevingsvisie NH2050](#). "De SDG's helpen de samenwerkende partijen om duiding te geven aan begrippen als duurzaam en groen zonder verstrikt te raken in discussies over definities."

Energie en klimaat

Zorg voor klimaatneutrale, fossielvrije energievoorziening voor de investeringen in gebouwen, voertuigen en machines. De provincie moet in lijn handelen met de klimaatambities van maximaal 1.5 graden Celsius opwarming uit het Parijs-akkoord. Beleid moet bijdragen aan zowel deze klimaatmitigatie als klimaatadaptatie. Duurzame energie wordt opgewekt in de provincie in samenwerking met de RES'sen. Er wordt grootschalig ingezet op energiebesparing, om de energievraag te verlagen. Energiebesparingsprojecten, zoals die in de provincie Zuid-Holland, worden breed uitgezet onder burgers. Hierbij wordt energiearmoede zoveel mogelijk voorkomen. De energietransitie wordt inclusief ingericht en energiearmoede wordt zoveel mogelijk voorkomen, waar de provincies Zuid-Holland en Limburg al aan werken.

Landbouw en voedsel

Natuurinclusief boeren wordt gestimuleerd, [door middel van bijvoorbeeld kruidenrijke graslanden](#). De landbouw wordt gestimuleerd om minder water te gebruiken en meer water vast te houden. De bodem wordt gezond gehouden en biodiversiteit en polyculturen worden bevorderd.

Water, bodem en milieu

Regenwater wordt zoveel mogelijk opgevangen en er wordt geïnvesteerd in een gezonde bodem die veel water kan vasthouden om de gevolgen van langere perioden van droogte op te vangen. Het gebruik van grijs water (afval- en regenwater) wordt waar mogelijk gestimuleerd, [zoals in België](#). Er is meer ruimte voor de rivieren, om de gevolgen van extreme regenval op te vangen. Houd daarnaast het water schoon, bijvoorbeeld door pleziervaart zonder verbrandingsmotoren te stimuleren, het kanaal en de over schoon te houden bij evenementen, en bestaande water clean-ups [zoals HHNK](#) te stimuleren. Het Ministerie van I&W maakt de koppeling tussen gezonde bodem en de SDG's door te kijken hoe het [voor de volgende generaties mogelijk blijft om in hun levensbehoeften te voorzien](#).

Natuur

Er wordt geïnvesteerd in meer biodiversiteit en meer natuur overal: in de steden, in de landbouw en in bestaande natuurgebieden. De natuur krijgt meer ruimte in de stad, dit draagt bij aan de biodiversiteit, gaat versnippering tegen en werkt klimaatadaptief.

Vele activiteiten van waterschappen dragen bij aan het halen van de SDG's. Zo gebruiken [waterschap Brabantse Delta](#), hoogheemraadschap van Delfland en waterschap Vallei en Veluwe de SDG's als kader voor circulair- economie- of duurzaamheidsbeleid. Waternet (namens waterschap Amstel, Gooi en Vecht en de gemeente Amsterdam) gebruikt de SDG's als kapstok voor haar onderzoek en innovatiebeleid. Gezamenlijk ondersteunen waterschappen andere landen in het behalen van SDG 6 via het [programma Blue Deal](#), dat 20 miljoen mensen wereldwijd aan voldoende en schoon water helpt.

SAMENLEVING

Doel: Tegen 2030 is de provincie gelijkwaardiger, eerlijker en gezonder. In het onderwijs, op de arbeidsmarkt en op de woningmarkt zijn er gelijke kansen en iedereen heeft toegang tot gezonde voeding, faciliteiten voor een goede gezondheid en goede gezondheidszorg. De gebouwde omgeving ondersteunt het welzijn van mensen.

SDG's 1, 2, 3, 4, 5, 7, 11, 16

Arbeidsmarkt en onderwijs

Er wordt duurzame natuureducatie op scholen aangeboden, bijvoorbeeld de lessen van [IVN](#) en [Natuurwijs](#). De [gemeente Amsterdam](#) stimuleert dit al. Stimuleer ook samenwerking tussen onderwijsinstellingen, [zoals de SDG-convenant van alle hogescholen](#) en [samenwerking tussen bibliotheken](#).

Gezondheid en zorg

Zet in op preventie in plaats van genezing door bewustwordingscampagnes, gezonde voeding en sportfaciliteiten aan te bieden, met een focus op kwetsbare doelgroepen. De [provincie Zuid Holland](#) kijkt bijvoorbeeld bij het inrichten van de leefomgeving integraal naar de effecten op de gezondheid.

Toerisme, recreatie en sport

Toerisme en recreatie zijn verduurzaamd, bijvoorbeeld door het in de nabije omgeving te stimuleren en verre reizen te verminderen. Aanbieders van recreatie en toerisme worden aangemoedigd om hun werkzaamheden te verduurzamen. In het kader van de [SDG Action Week](#) organiseerde provincie Fryslân een evenement rondom [de toekomst van de gastvrijheidssector](#) en de duurzame handelingsperspectieven voor Friese ondernemers die erbij passen.

Verkeer en vervoer

Afstanden tot faciliteiten worden zoveel mogelijk beperkt. De afstanden die nog moeten worden afgelegd, worden afgelegd met duurzame mobiliteit, zoals fietsen en met het openbaar vervoer. Duurzaam vervoer wordt gestimuleerd. Ook veiligheid en gezondheid worden meegenomen in de afwegingen, zie bijvoorbeeld de invoering van [30-km zones in Amsterdam](#).

Bouwen en wonen (ruimtelijke ontwikkeling)

Ondersteun bij het bouwen van sociale en middeldure huurwoningen om het woningtekort terug te dringen en het bouwen van deze op klimaatbestendige plekken. Zet hierbij in op het bouwen van alle gebouwen met zoveel mogelijk natuurlijke materialen, hoogwaardig hergebruik van sloopmaterialen, circulair en modulair, natuurinclusief en met ruimte voor groene en blauwe stadsaders in de leefomgeving. Dit vermindert de CO2-uitstoot en het gebruik van grondstoffen. Ondersteun lokale initiatieven van gemeenten en woningcorporaties met circulaire bouwprojecten. Voorbeeld: [provincie Noord-Hollands circulair bouwen](#) en [/Sloop provinciehuis gelderland wint Europees icoonprijs](#).

Veiligheid en handhaving

Zet in op een veilige openbare omgeving voor alle doelgroepen en adequate handhaving om kwetsbare doelgroepen te beschermen. Voer een zero-tolerance beleid tegen discriminatie en intimidatie. Zorg voor een veilige omgeving waarin iedereen, inwoners en toeristen, altijd weten waar ze naartoe kunnen voor hulp.

Sociale agenda

Ondersteun burgerinitiatieven, [zoals de provincie Gelderland doet met SDG Impact Makers](#) of de provincie Drenthe met hun [Sociale Agenda 2020-2030](#). Betrek zoveel mogelijk doelgroepen bij je beleid en zorg voor toegankelijkheid en inclusiviteit voor alle bevolkingsgroepen. Betrek jongeren actief bij je beleid, bijvoorbeeld door een jongerenraad op te zetten of een bestaande jongerenorganisatie een vaste plek te geven in je organisatie. Het is belangrijk om te luisteren naar de burger en hen mee te nemen in de besluitvorming.

Cultuur en erfgoed

Zorg voor gelijkwaardig beleid voor alle verschillende culturen. Bescherm zowel menselijk als natuurlijk erfgoed.

ECONOMIE

Doel: Tegen 2030 ondersteunt de economie het welzijn van mensen in de provincie. De economie draagt bij aan een gezonde leefomgeving en planeet. De economie is duurzaam, circulair en sociaal ingericht.

SDG's 8, 9, 10, 12

“Inkopen doe je niet alleen”

Provincie Zeeland heeft de SDG's toegepast in hun strategie voor circulair en duurzaam opdrachtgeven en inkopen en maken op deze manier inzichtelijk hoe inkoop bijdraagt aan de provinciale beleidsdoelen. Na interne bewustwording en trainingen met als doel de SDG's te leren kennen met stakeholders, is Zeeland gestart met het monitoren van de voortgang bij het behalen van de SDG's via het duurzame inkoopplatform: [MVI actieplan](#). De provincie werkt al samen met marktpartijen, belangenorganisaties en scholen om het sturen en monitoren op SDG's verder te brengen. Door in gesprek te gaan met leveranciers over maatschappelijk verantwoord opdrachtgever en inkopen, is er samenwerking ipv weerstand ontstaan. Bedrijven moeten immers ook rapporteren over hun duurzaamheid (CSR). Naast Zeeland hebben ook andere provincies een koppeling tussen de SDG's en hun inkoopinstrument gelegd en/of hebben het [MVOI manifest](#) ondertekend waar de link met de SDG's wordt gelegd.

Martin Scherpenisse - Unitmanager Inkoop & aanbesteding Zeeland

De provincie Utrecht gaat als eerste overheid in Nederland wereldwijde [maatschappelijke kosten van klimaatverandering laten meewegen in haar beleidsafwegingen en -keuzes](#).

In provincie Noord-Brabant wordt de economie gestimuleerd door de Brabantse Ontwikkelings Maatschappij, [die rapporteert](#) langs de SDG's, en door resultaatfinanciering voor sociaal ondernemers door de provincie waarbij de criteria zijn gebaseerd op de SDG's.

[De provincie Zuid-Holland onderzoekt bijvoorbeeld de kansen voor het recyclen van kunststof.](#)

Maatschappelijk verantwoord inkopen (MVI) is de standaard. provincie Zeeland heeft hiervoor het [Plan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2021-2024](#) opgesteld. Een voorbeeld van MVI is het inkopen van [slaafvrije natuurstenen van TruStone](#).

Provincies maken gebruik van regio deals waarbinnen zij samenwerken, [zoals in Drenthe al gebeurt](#).

Reclames die consumptie van onduurzame producten stimuleren zijn verboden, zoals de provincie Noord-Holland [de motie voor het verbieden van reclames voor vlees, vis en fossiele reclames](#) heeft aangenomen.

Provincie Gelderland is een samenwerking met ondernemers aangegaan. Zo werd de Achterhoek [de eerste Nederlandse SDG-regio](#).

Landbouw en voedsel

Korte ketens en eerlijke prijzen zijn ook de norm in de landbouw. Er wordt geïnvesteerd in de regionale voedselketen, [zoals de provincie Utrecht al doet](#).

Arbeidsmarkt en onderwijs

Ondersteun de meeste kwetsbaren in de samenleving, door inclusief personeelsbeleid te voeren, onvoldoende benut talent actief achterna te gaan en vervolgens naar de arbeidsmarkt te begeleiden. [Manifest werk en ontwikkelen provincie Noord-Holland 2030](#) is gekoppeld aan de SDG's.

Bouwen en wonen

Gemeenten en wooncorporaties worden gestimuleerd om circulair en modulair te bouwen, [zoals de provincie Noord-Holland al stimuleert](#).

Natuur

Koppel het bewoners aan biodiversiteit, zoals [tiny forest project met steun van provincie Noord-Brabant](#). Steun de vergroening van bedrijventerreinen, zoals de [operatie steenbreek voor bedrijventerreinen](#).

Samenwerking

Doel: Tegen 2030 werkt iedereen binnen en buiten de provincie samen aan het behalen van een balans tussen ecologie, samenleving en economie. Draag voor klimaatrechtvaardigheid en inclusiviteit. SDG 17

Bestuurlijke zaken en organisatie

Zorg voor inclusiviteit en diversiteit binnen je organisatie. Werk samen met zoveel mogelijk partijen voor nieuwe inzichten. Vertaal je inzet in concrete bijdragen aan de SDG's. Bestuurders krijgen steeds meer inzicht dat groen beleid ook een sociale kans heeft. Denk aan energie-armoede en mobiliteitsarmoede. Het is relevant om bij het ontwikkelen en uitvoeren van beleid te weten welke delen van de provincie slecht scoren op SDG 1 en SDG 10 en hoe de mensen uit deze regio's meegenomen kunnen worden in bv de energietransitie. De armsten zijn namelijk vaak de grootste slachtoffers van klimaatproblematiek.

Zoek de samenwerking op met gemeenten, steden en dorpen, [zoals de provincie Drenthe dat heeft gedaan met het dorp Veenhuizen](#). Je kunt ook contact opnemen met [Gemeenten4GlobalGoals ambassadeurs](#). In elke provincie is er een enthousiaste burgemeester of wethouder uit een Global Goals Gemeente beschikbaar als verbinder tussen de VNG-campagne en de regio. Provincie Utrecht organiseert een evenement met alle Global Goals en Fairtrade gemeenten in de provincie om de samenwerking te verkennen.

Een SDG monitor voor het rapporteren en monitoren voor provincies kun je samen ontwikkelen. Bekijk deze inspirerende aanpak van provincie Groningen:

“Waar je invloed op hebt, kun je op acteren”

Provincie Groningen ontwikkelt een SDG Monitor om duurzaamheid organisatiebreed te kunnen meten. Het team duurzame ontwikkeling bestaat uit 5 mensen en duurzame ontwikkeling wilden ze serieus aanpakken. De ambitie is stevig. Het 10-jaren plan is voor 2024-2034 en goedgekeurd door de gedeputeerde staten. Ze willen dat iedereen in de organisatie zich kan vinden in de SDG's en dat alle (beleids)velden aan de SDG's worden gekoppeld.

Ze begonnen met de inventarisatie welke doelen Nederland en de provincie al hebben gesteld en of deze vergelijkbaar zijn met andere regio's/provincies. Zo kwamen ze uit op de Sustainable Development Goals. Deze gebruiken ze als kapstok. Ze benutten de SDG's vanuit 3 invalshoeken:

1. Inventariseren van eigen beleid obv de SDG's. Hierdoor wordt zichtbaar aan welke SDG's (nog) minder goed wordt bijgedragen.
2. Integreren van beleid. Per SDG wordt zichtbaar welke beleidsvelden er allemaal aan bijdragen. Dit versterkt de integrale blik.
3. Monitoren en versterken. Indicatoren worden vastgelegd en aangevuld met indicatoren die het CBS gebruikt voor de SDG's.

Zo betrekken ze de SDG's bij het creëren van nieuw beleid, de uitvoering en het monitoren.

Meedenken over de SDG Monitor voor provincies? - Dorien Cramer - projectleider duurzame ontwikkeling, provincie Groningen
(d.i.cramer@provinciegroningen.nl)